

महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी

ऑक्टोबर महिन्यातील कामांचा तपशील

बागायती कापूस

- * पिकातील २० ते ३० टक्के बोंडे फुटल्यानंतर पहिली वेचणी करून घ्यावी. त्यानंतर १५ ते २० दिवसांच्या अंतराने अनुक्रमे दुसरी व तिसरी वेचणी करावी.
- * कापूस वेचणी आटोपल्यानंतर सर्व पन्हाट्या उपटून शेताबाहेर न्याव्यात व त्याचा कंपोस्ट खत तयार करण्यासाठी वापर करावा. जेणेकरून किडीच्या अवस्था नष्ट होतील.

ऊस

- * आडसाली उसाच्या लागणीस को.८६०३२ या जातीसाठी शिफारशीत (५००:२००:२०० किलो नत्र, स्फुरद व पालाश प्रति हेक्टर) खतमात्रेच्या १० टक्के नत्र ५० किलो प्रति हेक्टर खताची तिसरी मात्रा (१२ ते १६ आठवडे वयाच्या उसासाठी) देण्यासाठी युरीया ११० किलो प्रति हेक्टर वापरावा व इतर जातीच्या उसाकरीता प्रति हेक्टर ४० किलो नत्र खतांचा तिसरा हसा (८७ किलो युरिया) लागणीनंतर १२ ते १६ आठवड्यांनी द्यावा. नत्र खताची मात्रा देण्यासाठी निमकोटेड युरीयाचा वापर करावा.
- * आडसाली उसाच्या लागणीस ६० दिवसांनी प्रतिहेक्टर ५ लिटर मल्टीमॅक्रोन्यूट्रियंट (नत्र ८%, स्फुरद ८% व पालाश ८%) व मल्टीमायक्रोन्यूट्रियंट (ग्रेड-२) या द्रवरूप खतांची प्रत्येकी ५०० लिटर पाण्यात मिसळून फवारणी करावी उसाच्या लागणीस ९० दिवस झाले असल्यास प्रतिहेक्टर ७.५ लिटर मल्टीमॅक्रोन्यूट्रियंट व मल्टीमायक्रोन्यूट्रियंटची प्रत्येकी ७५० लिटर पाण्यातून फवारणी करावी.
- * आडसाली उसाला अॅसेटोबॅक्टर जिवाणू संवर्धकाची बिजप्रक्रिया लागणीचे वेळी केलेली नसल्यास ६० दिवसांनी १ लिटर द्रवरूप अॅसेटोबॅक्टर जिवाणू संवर्धकाची २०० लिटर पाण्यात मिसळून हेक्टरी फवारणी करावी.
- * पूर्वहंगामी उसाच्या लागवडीसाठी पूर्वतयारी करा, पूर्वहंगामी उसाची लागण १५ ऑक्टोबर ते १५ नोव्हेंबर या कालावधीत पूर्ण करा.
- * लागणीसाठी को.८६०३२, को.एम. ०२६५, फुले १०००१, को.एम.१२०८५ (फुले १०५७), व्ही. एस.आय.१२१२१ आणि व्ही.एस.आय. ४३४ या जातींची निवड करा.
- * लागणीच्या वेळी प्रति हेक्टर ४० किलो नत्र (८७ किलो युरिया) को.८६०३२ जातीसाठी व इतर सर्व जातीसाठी ३४ किलो नत्र (७४ किलो युरिया) तसेच ८५ किलो स्फुरद (५३१ किलो सिंगल सुपर फॉस्फेट) आणि ८५ किलो पालाश (१४२ किलो म्युरेट ऑफ पोटॅश) ही रासायनिक खते सरिमध्ये द्यावीत.
- * लागणीपूर्वी बेण्यास ३०० मिली. मॅलॅथिऑन अथवा २६५ मिली डायमथोएट व १०० ग्रॅम बावीस्टीन १०० लिटर पाण्यात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात बेणे १० मिनीटे बुडवून बेणे प्रक्रिया करावी. या बिजप्रक्रियेनंतर प्रति हेक्टर १० किलो अॅसेटोबॅक्टर अथवा १ लिटर द्रवरूप अॅसेटोबॅक्टर व स्फुरद विरघळविणारे जीवाणू १.२५ किलो १०० लिटर पाण्यात मिसळून तयार केलेल्या द्रावणात कांड्या ३० मिनीटे बुडवाव्यात.
- * पाणी बचतीच्या दृष्टीने मध्यम जमिनीसाठी ७५-१५० सेंमी पट्टा पद्धतीचा वापर करावा यासाठी ७५ सें.मी. अंतराच्या जोड ओळीनंतर एक ओळ रिकामी सोडावी सलग पद्धतीने लागवडीसाठी हलक्या जमिनीत ९० सें.मी., मध्यम जमिनीत १०० सें.मी. तर भारी जमिनीमध्ये १२० सें.मी. दोन सऱ्यातील अंतर ठेवावे. पाण्याच्या अधिक बचतीसाठी ठिबक सिंचनाचा वापर करावा.
- * लागणीनंतर वापसा येताच हेक्टर ५ किलो अॅट्राटाप किंवा मेट्रीब्यूझीन १.५ किलो प्रति १००० लिटर पाण्यात मिसळून जमिनीवर फवारावे. जमीन तुडवली

- जाणार नाही याची काळजी घ्यावी.
- * पूर्वहंगामी उसात आंतरपिक म्हणून बटाटा, पानकोबी, फुलकोबी, वाटाणा, कांदा व लसून, यासारख्या भाजीपाला पिकांचा समावेश करावा.
- * लोकरा मावाग्रस्त उसावर मित्रकीटक असल्यास रासायनिक कीटकनाशकांचा वापर करू नये. लोकरा माव्यासाठी डिफा अॅफिडीव्हरा, मायक्रोमस यासारख्या मित्र किटकांचे संवर्धन करावे. तसेच उसासाठी शिफारशीत रासायनिक खतांचा संतुलीत वापर करावा व ऊस पिकास जास्त पाणी देवू नये.

हरभरा व्यवस्थापन

- * २० ऑक्टोबर ते १० नोव्हेंबर पर्यंत बागायती हरभरा बीजप्रक्रिया करून घेवा.
- * पेरणीनंतर लगेच पुरेसा ओलावा असताना उगवणीपूर्व तणनाशक पेंडिमिथॉलीन फवारावे.
- * किडनियंत्रणासाठी एकात्मिक किड नियंत्रण पध्दतीचा अवलंब करावा. यामध्ये सापळा पीक, कामगंध सापळे, पक्षी थांबे याचा अवलंब करावा.

तूर

- * पिकाच्या शेंगा भरण्याच्या अवस्थेत किडी पासून संरक्षणासाठी हेलिकोकिल (५०० मिली / ५०० लि. पाणी) या जैविक किटकनाशकाची दुसरी फवारणी करावी व आवश्यकता असेल तर तिसरी फवारणी १८.५ % एस सी क्लोरान्डीनिलोप्रोल १५० मिली अथवा इमामेक्टीन झोएट ५०% एस. जी. २०० ग्रॅम अथवा फल्युबेंडामाईड ४५ % एस. सी. १५० मिली/ ५०० लि. पाणी या किटकनाशकाची करावी.
- * शेंगा भरण्याच्या अवस्थेत पाऊस नसल्यास पिकास संरक्षित पाणी द्यावे किंवा २ टक्के युरियाची फवारणी करावी.

नाचणी पीक

- * नाचणी पीक पावसाच्या पाण्यावर घेतले जाते. पावसामध्ये खंड पडल्यास उपलब्धतेनुसार संरक्षित पाणी द्यावे.
- * भेसळ काढणे.

रब्बी ज्वारी

- * पहिला पंधरवडा - पेरणीनंतर १५ दिवसांनी विरळणी करून एका ठिकाणी एक रोप ठेवावे व पेरणीनंतर ३ आठवड्यांने फटीच्या कोळप्याने पहिली कोळपणी करावी.
- * दुसरा पंधरवडा - खोडकिडा नियंत्रण- खोडकिडा प्रादुर्भाव दिसल्यास क्युनॉलफॉस २५ ईसी ७५० मीली प्रवाही ५०० लीटर पाणी प्रति हेक्टर फवारणी करावी. आवश्यकतेनुसार पहिली खुरपणी करावी. पेरणीनंतर ५ आठवड्यांने पासेच्या कोळप्याने दुसरी कोळपणी करावी आणि गरज असल्यास पहिले संरक्षित पाणी द्यावे.

गहू

- * गव्हासाठी भारी व खोल जमीन निवडून पूर्व मशागत करणे.
- * बागायती पेरणीसाठी फुले समाधान, तपोवन, त्र्यंबक, गोदावरी या जातीमधून हेक्टरसाठी १२० किलो बियाणे घेणे.
- * जिरायती पेरणीसाठी पंचवटी किंवा नेत्रावती या वाणाचे हेक्टर १०० किलो बियाणे घेणे.

फळबाग व्यवस्थापन

- * डाळिंब - पक्व फळांची काढणी करणे व खतांची हलकी मात्रा देऊन बाग ताणावर सोडावी.
- * सिताफळ - गरज असल्यास पाणी व्यवस्थापन करून पिकलेली फळे काढावीत.

- * बोर - गरज असल्यास पाणी व रोग किडींचे नियंत्रण करावे.
- * आवळा - पक्व झालेली फळे काढण्यात सुरवात करावी.
- * अंजीर - खतांचे नियोजन करणे व मिठा बहार धरणेसाठी पाण्याचे नियोजन करावे.
- * जांभूळ - बाग ताणावर सोडावी.
- * कागदी लिंबू - हस्त बहाराचे नियोजनासाठी १ टक्का पोटॅशियम नायट्रेटची फवारणी करावी.
- * मोसंबी : आंबे बहाराच्या फळांची काढणी करावी.

भाजीपाला व्यवस्थापन

- * रांगडा कांदा लागवड पहिल्या आठवड्यात पूर्ण करावी.
- * खरीप कांदा लागवडीस नत्र खताचा दुसरा हसा द्यावा.
- * खरीप हंगामातील वांगी, मिरची, टोमॅटो काढणी करावी.
- * कोबी व फ्लॉवर पिकाची काढणी करावी.
- * वेलवर्गीय भाजीपाला पिकाची काढणी करावी.
- * भेंडी व गवार पिकाची काढणी करावी.
- * सर्व खरीप भाजीपाला पिकांवरील किड व रोगाचे नियंत्रणाचे उपाय करावेत.
- * दुसऱ्या पंधरवड्यापासून लसूण लागवडीस सुरुवात करावी.
- * रबी हंगामातील कांदा पिकासाठी रोपवाटीका तयार करावी.
- * कांदा बियाण्याची पेरणी करावी.
- * रबी हंगामातील टोमॅटो, फ्लॉवर, कोबी पिकाची रोपवाटीका करावी.
- * वाटाणा पिकाची लागवड दुसऱ्या पंधरवड्यापासून करावी.
- * रबी हंगामामध्ये येणाऱ्या गाजर, मुळा, बिट पिकाची लागवड करावी.

आले

- * खोड पोखरणारी अळीचे नियंत्रण करावे. ही किड मुख्यतः जुलै ते ऑक्टोबर या काळामध्ये आढळते. या किडीची अळी छोट्या खोडाला छिद्र करते आणि त्यावर उपजिविका करते. त्यामुळे खोड पिवळे पडून वाळण्यास सुरुवात होते. अळीने पाडलेल्या छिद्रावर जाळीदार भाग दिसतो. या किडीच्या नियंत्रणासाठी एक महिन्याच्या अंतराने निमतले १ टक्के फवारणी करावी.
- * सुत्रकृमी : काही भागामध्ये या पिकावर सुत्रकृमीचा प्रादुर्भाव आढळून आला आहे. पिकाच्या मुळाभोवती राहून सुईसारख्या अवयवाने मुळातील रस शोषण करतात. त्यामुळे पिकाची वाढ खुंटते व पाने पिवळी पडतात. तसेच यांनी केलेल्या छिद्रातून कंदकुजीस कारणीभूत असलेल्या बुरशींचा सहज शिरकाव होतो. सुत्रकृमीच्या नियंत्रणासाठी लागवडीच्या वेळी ट्रायकोडर्मा प्लस ५ किलो या प्रमाणात द्यावे. किंवा १८ ते २० किं/हे. निंबोळी पेंडीचा वापर करावा. ट्रायकोडर्मा वापरतांना ७ ते १० दिवस सेंद्रीय पदार्थात मुरवूनच जमिनीत घालावे व माती आड करावे.
- * हुमणी नियंत्रणासाठी मेटा-न्हाझीयम या जैविक किडनाशकाचा वापर करावा तसेच भुंगेरे आकर्षित करण्यासाठी एरंड आंबवण सापळ्याचा वापर करावा.

काढणी आणि उत्पादन

- * आले पीक ७५ टक्के परिपक्व झालेनंतर काढणी केली तरी मार्केटला विक्रीसाठी चालते.
- * हिरवे आले म्हणून वापरावयाचे असल्यास पिकाची काढणी ६ महिन्यांनी करावी.

पशुसंवर्धन

- * या महिन्याच्या दुसऱ्या आठवड्यात आंतरकृमी व बाह्य परोपजीवींचा नायनाट करण्यासाठी बहुप्रभावी जंतनाशक औषध पशुवैद्यकाच्या सहाय्याने द्यावे.

- * उर्जा व प्रथितेयुक्त पशु आहाराचा समावेश करून पशु आहार वाढवावा.
- * थंडीची सुरुवात होवून श्वसनाचे आजार संभावण्याची शक्यता असते त्यामुळे विशेषतः लहान वासरांची काळजी घ्यावी.

अवजारे

ट्रॅक्टरचलित फुले हायड्रो-मेकॅनिकली नियंत्रित फळबागेतील दोन झाडांच्यामधील तण काढणी यंत्र

- * रोटी युनिट दोन झाडांच्या मध्ये व बाहेर हायड्रो-मेकॅनिक यंत्रणेद्वारे सहजपणे कार्य करते.
- * फ्रेमच्या योग्य मांडणीमुळे ट्रॅक्टर चालकास यंत्र व्यवस्थित दिसते.
- * दोन झाडांच्या मधल्या जागेतील किंवा दोन झाडांच्या ओळीमधील तण काढण्यासाठी उपयुक्त.

शेतकऱ्यांसाठी शासकीय योजना

- 1) **भाऊसाहेब फुंडकर फळबाग लागवड योजना** : या योजनेअंतर्गत एकूण १६ बहूवर्षीय फळपिकांचा समावेश करण्यात आला असून नारळ,सिताफळ व लिंबू रोपे वगळता उर्वरित फळपिकांची कलमाद्वारे लागवड करण्यास मान्यता आहे. सदर योजनेअंतर्गत फळबाग लागवडीकरीता ठिबक सिंचन बसविणे तसेच कागदी लिंबू, संत्री व मोसंबी या लिंबूवर्गीय फळपिकांच्या लागवडीकरीता माती परिक्षण करणे अनिवार्य आहे.
- 2) **मुख्यमंत्री कृषि आणि अन्नप्रक्रिया** : सन २०१७ पासून मुख्यमंत्री कृषि आणि अन्नप्रक्रिया योजना राबविण्यात येत आहे.
- 3) **प्रधानमंत्री किसान सन्मान निधी** : देशातील अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकरी कुटुंबियांच्या उत्पन्नास जोड देण्यासाठी हि केंद्रीय क्षेत्रातील योजना सुरू करण्यात आली. या योजनेअंतर्गत संबंधित राज्यातील भूमी अभिलेखानुसार दोन हेक्टर लागवडीयोग्य एकत्रितरित्या स्वतःची जमीन असणारी कुटुंबे (पती-पत्नी व त्यांचे १८ वर्षावरील अपत्य मिळून) पात्र आहेत. कृषि गणना २०१५-१६ च्या प्रक्षेपणाच्या आधारे सन २०१८-१९ मधील लाभार्थी निश्चित केले आहेत. या योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांना दर वर्षी रू.६,०००/- आर्थिक लाभ प्रत्येकी ४ महिन्यांच्या तीन समान हप्त्यात अनुज्ञेय असेल. लाभार्थ्यांच्या निश्चितीकरणानंतर तात्काळ रू. २,०००/-पहिला हसा अदा करण्यात येत आहे.
- 4) **गटशेतीचे सबलीकरण व प्रोत्साहन योजना** : सन २०२२ पर्यंत शेतकऱ्यांचे उत्पन्न दुप्पट करण्याच्या दृष्टीने सहाय्य होण्यासाठी शासनाने राज्यात गटशेतीचे सबलीकरण व प्रोत्साहन योजना सुरू केली आहे. ही योजना सर्वसाधारण किमान २० शेतकरी व १०० एकर क्षेत्र, कोकण विभागासाठी ५० एकर क्षेत्र असलेल्या गटांना अनुज्ञेय आहे. या योजनेअंतर्गत आर्थिक मर्यादा प्रति गट रू. १ कोटी असून कोकणाकरिता प्रति एकर रू.१ लाख आहे. ही योजना सन २०१७-१८ व सन २०१८-१९ या आर्थिक वर्षात पथदर्शी प्रकल्प म्हणून जाहीर करण्यात आली आहे.